

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Shemot

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

א

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10060

לאזרה ולגר הגר בתוככם : ג ונעשו כל-
 בני ישראל כאשר צוה יהוה אלהי-משה
 ואת-אהרן בן-עשו : ס נא ויהי בעצם
 היום הזה הוציא יהוה את-בני ישראל
 מארץ מצרים על-צבאתם : פ
 א ונדבר יהוה אל-משה לאמר :
 ב קדש-לי כל-בכור פטר כל-רחם
 בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא :
 ג ויאמר משה אל-ה'ם וכוור את-היום
 הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים
 בי בוזק וד הוציא יהוה אתכם מזה ולא
 יאכל חמץ : ד היום אתם יצאים
 בחדש האביב : ה והיה כי יביאת יהוה
 ג אל-ארץ הכנעני והחתי והאמרי והיבוסי
 והיבואי אשר גשבע לאבתיהם לתת לך ארץ
 זבת חלב ודבש ועבדת את-העברה הזאת
 בחדש הזה : ו שבעת ימים תאכל מצת
 וביום השביעי תג ליהוה : ז מצות יאכל
 את שבעת הימים ולא יראה לך חמץ ולא-
 יראה לך שאר בכל-נבלך : ח והגדת לבנך
 ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יהוה לי
 בצאתי ממצרים : ט והיה לך לאות על-
 ידך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת
 יהוה בפך בי ביד הנקרה הוצאת יהוה
 ממצרים : י ושמרת את החקה הזאת

שביעי

יג

מצוה י"ח

מצוה י"ט

מצוה כ'

מצוה כ"א

קדא תהי לציבא ולגירא דאיתגיר בניבון :
 ג ונעבדו כל-בני ישראל כמא דפקיד יי
 נת-משה ונת-אהרן בן עבדו : נא נתת
 בכרן יומא הדין אפיך יי נת-בני ישראל
 מארעא דמצרים על-חיליהון : א ומליל
 יי עם-משה למימר : ב אקדיש-קדמי
 כל-בוכרא פתח כל-נלדא בבני ישראל
 באנשא ובבעירא דילי הוא : ג ואמו
 משה לעמא הוודכירין ית-יומא הדין
 דנפקתון ממצרים מבית עבדותא ארו
 בתקופ יד אפיך יי יתכון מכא ולא יתאכל
 חמיץ : ד יומא הדין אתון נפקין בידתא
 דציבא : ה ויהי אורי-גלגלך יי לארע
 כנענא וחתאי ואמוראי וחנאי ויבוסאי דקנים
 לאבתיהם למתן לך ארע עבדא חלב ודבש
 ותפלה ית-פולחנא הדין בידתא הדין :
 ו שבעא יומין תיכול פשירא וביומא
 שביעאה תנא קדס-יי : ז פשירא ותאכיל
 ית שבעת יומין ולא יתחוי לך חמיץ ולא
 יתחוי לך חמיר בכל-תחומך : ח ותחוי
 לברך ביומא ההוא למימר בדיל דא עבד
 יי לי במפקי ממצרים : ט ויהי לך לאות
 על-ידך ולזכרנא בין עינך בדיל דתחי
 אורייתא דיי בפומך ארו ביד חסיפא אפקד
 יי ממצרים : י ותישר ית-קיימא הדין

בומניה

למוערה רשי

(כ) פטר כל רחם - שמתח את הרחם תחילה כוונ (משליו) מטר מים ראשית מדין - וכן (תהלים כב) יטטרו כספה יפתחו שפתים :
 לי הוא - לצמחו קניתם על ידי זכותי כבורי מנרים : (ג) זכור את היום הזה - למד שזכרון יציאת מצרים ככל יום : (ד) בחדש
 האביב - וכילא היינו יודעין סא זי חדש סא כן חדר להס רחא חסד שנולכס שונויא אתכם כחדש סהוא כשר לצאת לא מטה ולא ככה ולא גשמים
 וכן הוא אומר (תהלים סח) מוסיף

ג ועברו כל בני ישראל היקמא דפקודי ית משה ונת אהרן היקמין ועברו : נא והודיע בכרן וגוי :
 א ומליל יי וגוי : ב אקדוש קדמוי פל בוכרא דכוריא פסח כל וגוי : ג ואמר משה לעמא הוון דמירון
 על יומא הדיו די נפקתון פריקין כמאצרים כמית שיצבור עבדיא ארום בתקוף גבירת ידא אפיק יי וגוי : ד יקמא
 דין אתון נפקין פריקין כממיסר בגיסן הוא יקחא דאביבא : ה ויהי ארום יעליגך יי אלהך לארבע נקענאי ותימאי
 ואימוראי ותימאי ויבסאי בגיסי כממיריה לאבחתך למיתו לך וגוי : ו שוכעא יומין וגוי : ז פטירי יתאכל
 על שוכעא יומין ולא יתחמי לך חמיש ולא יתחמי לך תחומך : ח ותמי לךךך ביקמא ההוא למימר
 מן בגלל מצינותא דא עבר מימרא ביי לי גיסי ופרישון כמפסי כמציבים : ט ויהי לך גימא תדן חמיק ופארש על
 הפילת ידא בגרבקא דשקאלך תלדוקרו חמיק ופארש על הפילת רשא קביעא כל חכיל וענד בגימקא לרישך מן
 בגלל דתימאי אורייתא ביי בפוקד ארום פחיל ידא תפיקהא הנפקך יי
 כמציבים : י ותנטרר על קיימא תדא דתפילי לוימנא דתו לה
 בוימי שרדא ולא בשבייא וכמועבדיא וביקמא ולא בגליקיא :

ירושלמי
 מן אילין יומין לאילין ירחוין :

ויהי
 רשעי

אמירוס כמסורת חדש שהוא כשר ללאת : (ה) אל ארץ הנגעני וגוי : (הגהומא) ואף על פי שלא חכה ללא תושה עמחין כלל
 גויס כמשמע שמלן ככלל כנעני הס ואחת ממשפחות כנעני היתה שלא קראת לה סס חלא כנעני : גשבע לאבותיך . כאברהם הוא
 אומר ביום ההוא כרת ה' את אברהם וגוי . וכתיב הוא אומר גור סארן הואת . ופיעקב הוא אומר סארן אשר אתה שוכב עליה וגוי : זכר
 חלב ודבש . חלב וזמן העוים והדבש זמן התמרים וזמן התאנים (מגילה) : את העבודה הזאת . כפרסה ראשונה נאמר ויהי כמיומרו אליכם
 פנה גאמר למעלה . והיה כי תכלו אל הארץ וגוי . ולמה סור ושאלה כמכיל . דכר שנת חדש כה . כפרסה ראשונה נאמר ויהי כמיומרו אליכם
 כניכם מה העבודה הזאת לכם ככן רשע הכתוב מודר שהוליא עמון הכלל . ואכן והגדת לכך כן שאינו יודע לשלול . והכתוב מלמדך
 שתפתח לו אתה כדברי חגית המושבך את הלם : (ח) בעבור זה . שבעבור שאקיים נשתי כגון פסח וזנה ומרור כללו : עשרה
 ה' לי . רמז תזכרה לכן משע לומר עשה ה' לי ולא לך שאלו היות סס לא היות כדאי ליגאל (מכילהא) . (ט) והיה לך לאות .
 ויאת מנרים תהיה לך לאות על ידיך ולזכרון בין עיניך רונה לומר שתכתוב הפרשות הללו ותקשרם כראש וכנורע : על ידיך . שחאל לפיך
 לכה מלא כפרסה שמיכה לדרוש כה די שהיא ככה (מכילהא מנחות לו) : (י) כיומים יומימה . משנה לשנה : (שם לו) :
 והיה

רשב"ם

כעלם היום הזה וגוי איז פסכר (נאמר) זה לזעלה חוזר וכפלו ית : לומר לך שבוים שיאלו אמר הק"ה למשה קדש לי כל בכור :
 (ס) פטר . לפון פתיחה . כמו פטרמיס ראשית מודון . כחדס . עבודה מתחלה היתה כמסורות : (ד) האביב . כיכור
 וכסול תבואה . כמו עודמו כתיב לא יקטף כתיב הכתל . הדגש (סכית) כמקום אות פ"ת החסירה : (ח) כעבוד זה שעשה ליניסים
 כמנרים . חיי עובד עבודה הזאת . וכן זה היום אשר עשה ה' לישיחתי לראש פינה . געילה וכשמתה בו : (ט) לאות על ידיך : למי
 עומק

מכלל יופי

יג (ב) (פטר כל רחם) . ענין השלוה והפריחה
 הרגום והאנשים שלהו וגבריא אהשטרו ולפי
 שהבכור הוא שלוח הרחם ופתיחותו והבקעו חמה נקרא כן :
 (ד) (בחדש האביב) .
 השבולת עם הקנה שלה
 הקרא אביב על שם הקנה
 שהיה העין בו כל דבר
 שיעלה בהנה יקרא בלשון
 עין וכן הפיחה יושעב
 והתמנס בפשתי העין קרוב
 אבי לומר שענין זה מענין אכ המצטרף אל הבנואף על פי
 שאב משרש אבה וזה שרשן אבב ענינם אחד ביה העין כמו
 האב המוליד הענפים והשרו
 (ח) (בעבור זה עשה יי וכומו והודעת להם את הדקן

ילכו כה . ויתכן לפרשו כלי (לי) . יחסר השין שהיה
 מסרון וקטעס בעבור זה שאניד במקום אשר שעשה ה' לי :
 נבורות א ואעשה העבודה הזאת
 עשה ה' לי נסים ונסלאות כללתי יומנרים כענין ולמען תספר סאמי
 כדן וכנ כן את אשר התעללתי כומנרים . וכמכינוז לדרשו על
 מנה ומרור המונחים לפניו :
 (ט) למען תהיה . שיעור הכתוב והיה לאות על ידיך ולזכרון
 כן עיניך כי בחוק יד הניחך' עומרים למען
 תהיה תורת ה' כסין . ופירושו שתכתוב זאת הפרסה והיה על
 ידך וילכתן עיניך ותזכור אותה תמיד למען תהיה תורת ה' כסין
 לסמור מנתינו ותורתנו כי הוא הדויך הסודן מכות עבדים :
 (י) (כיומים יומימה) . משנה לשנה ונקראת השנה
 ימים כי לא השלם לנו הישנה כי אם ביום שלם לא במקצת
 היום 26 ב (י)

למועדה מזמים ומימה : פ יא והיה
 כו יבאף יהיה אל ארץ הבנעני כאשר
 נשבע לך ולאבתיך ונתנה לך : יב והעברת
 כל פטר רחם ליהוה וכל פטר שגר בהמה
 אשר יהיה לך הזכרים ליהוה : יג וכל פטר
 חמול תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו
 מפיטור וכל בכור אדם בבניך תפדה : יד והיה
 כיושאלך בנה מחר לאמר מה זאת ואמרת
 אליו בתוך יד הוציאנו יהוה ממצרים מבית
 עבדים : טו ויהי כיושאלך פריעה לשלחנו
 ונתת יהוה כל בכור בארץ מצרים מבכר
 אדם ועד בכור בהמה על כן אני זבח ליהוה
 כל פטר רחם הזכרים וכל בכור בני אפדה :
 טז והיה לאות על ידך ולטוטפת בין
 עיניך בי בתוך יד הוציאנו יהוה ממצרים :

מצוה כ"ב
 מצוה כ"ג

מפטרין הרבד אשר רבד ה' אל ירמיהו . בירמיהו בסימן
 מ"ו ק"ה . ימנה . סימן :

בומניה מומן לומן : יא ויהי ארי יעלינק
 יי לארע כנענאי קמא דיקיים לך ולאבתיך
 ונתנה לך : יב ותעבר כל פתח ולך
 קדם יי וכל פתח יולד בעירא די הון לך
 דיכרין תקדיש קדם יי : יג וכל פתח
 בוכרא דחמרא תפרוק באימרא ואם לא
 תפרוק ותנקפיה וכל בוכרא דאנשא בבנך
 תפרוק : יד ויהי ארי ישאלך בך מחר
 למימר מאדא ותימר ליה בתקופ ידא
 אפקנא יי ממצרים מבית עבדותא :
 טז והיה כד אקשי פריעה לשלחנא
 וקטלי יי כל בוכרא בארעא דמצרים מבוכרא
 דאנשא ועד בוכרא דבעירא על כן אנא
 דבח קדם יי כל פתח ולד דכנא וכל
 בוכרא דבני אפרוק : טז ויהי לאת על
 יך וד תפילין בין עיך ארי בתקופ יך
 אפקנא יי ממצרים :

והוה

ויהי

ויהי

(והוה ביובאך . יש חרבותינו שלמדו ונאלן שלא קדשו ככורות הנולדים כמדבר והאומר שקדשו מפרש ביהוה או תקיימוהו כמדבר
 יטו ליגש ללך ותיקיימוהו ס) : (יא) נשבע לך . (מכילתא) והיו נשבע לך והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשבעתי לך
 ונתתה לך . (מכילתא) תהא כענין כלו כתבה לך בו כיום ואל תהא כענין כירושת חכות : (יב) והעברת . חין והעברת
 אלף לשון הפרשה (מכילתא) וכן הוא חומר (במדבר כז) והעברתם את כתבתו לבטן : שגר בהמה . נפל שגרתו חיו ושחתו
 על עתו ולחך הכתוב הוא קדוש בכורה לפטר את הכא חמיו וף שאינו כפל קרוי שגר כמו שגר חלין . חכל זה לא בא אלף ללא
 על הנפל שהיו כפרת כפל פטר רחם . ואלף חף בכור בהמה טמאה כמשמע כל ופירש במקום אחר בהקדך וכאן . לשון אחר יש
 לפרש והעברת כל פטר רחם בכור חלם הכתוב מדבר : (יג) פטר חמור . ולא פטר שאר בהמה טמאה נזרת הכתוב היא לפיכא חלם
 בכור חמור לחמור . ועוד שיש ענין את ישראל לישראל (זין לך חמד מושרלם על גטל הרבה חמורים) מחמור טעונים חכפס
 וזוהם של חמורים : הפרה בשל . ניתן של לבסן ופטר חמור מותר בהמה והנה חולין ביד כן : וערפתו . ערפו כקופין
 מחמורין וסורנו . הוא הפסיד חמורו של כהן לפיכך יפסיד חמורו (מכילתא) : וכל בכור אדם בבניך תפדה . חמור סלעים פדיו
 קנוס בתקום אחר : (יד) כיושאלך בך מחר . יש מחר הוא עכשו ויש מחר סכות לאחר זמן כגון זה ולכן (יהושע כב)
 כיושאלך בך מחר תפדה וכל פטר רחם הזכרים וכל בכור בהמה טמאה כמשמע כל ופירש במקום אחר בהקדך וכאן . לשון אחר יש
 אחר הוא חומר מה העדות והתקום והיושפטים וכו' הרי זאת שאלת כן חכם : דברה תורה כגד חרבה בניס תס רשע ושאינו יודע לשאל
 וזשאל דרך חכמה : (יז) ולטוטפת . תפילין ועל שם חרבה שאלת כן חכם : דברה תורה כגד חרבה בניס תס רשע ושאינו יודע לשאל
 (פנהרין ד) ונחם חכרועם (יחזקאל גא) והטף אל דרוס אל חטפו לזך דבור כיוו ולכרון בין עיך האמורה הפרשה ראשונה
 שהרואה אותם קטורים בין העינים יואר קטו ודבר כו : תפלת פרשת בא

ויהי

יא ויהי ארום ישליך ב' לארצה דכנענאי היקמא דמיוס לך וגו' יב
 פתח נולדא בעירא דמשנא אמיא דיהון לך דברין מקדוש קדם יי
 יג וכל פתח נולדא דמקרא מפרוק באיקרא ואין לא תפרוק ותקוף
 דגיה וכל בוקרא דאישא בדרך (הפרוק) ולא בערך הפרוק בנספא י
 יד ויהי ארום ישליך בך קטר למימר ביה דא מקומתא דבוקרייא ומימר ליה בתקוף ידא אפקא יי קומצרים
 פרוקין פבית שעבור עקבייא י טו ורנה בר אקשי מיקרא ב' יג לבא דפרעה למיפטרנא נקטל יי של בוקרא
 בארעא דמקצרים מן בוקרא דאישא ועד בוקרא דבעירא ג' יג מן אגא רבא קדם יי כל פתח נולדא דבוקרייא וכל
 בוקרא דב' אפרוק בנספא י טז ויהי לאר' תחיק ומקבש על יד שקאלך ונתפילין מן ריטי ערך ארום בתקוף
 גבורת ידא בנספא יי קומצרים י
 ויהי

רשב"ם

עומק פשוטו . יהיה לך לזכרון תמיד כאלו כתוב על ידך . כעין שינוי כחותם על לכתך : כיון עיניך כעין תכטיט זכרתי וזכרתי ליתן על
 המלח לכוני : את החוקה . חוקת הפסח : (יב) והעברתה . הסירה והמחית ותנהול לכהן ויקריבו : שגור . לשון טילוח מן
 הכטן : (יג) תפלה . לאחר שנתקדשו הלויים תחת כל המזבח שנה שנה שנה חזקו את המזבח . ולקחת חמשת חמשת שקלים
 לזבולות וכתביסודיו מן חמשה תפדה כערכך וגו' : (טו) ויהי הקסה . כל זה תחמר לבך וכן מוכיח מדכתיב הוליאנו ה' מנצרים .
 כי הקסה כחמה לזנה כל פרעה ו . ישראל חומר לבט הוליאנו וגו' כי תסה לא חמר לישראל פסוק זה מעגמו שילמור מזה לישאל ויהי
 לאות על ידכה כי בחוק יד הוליאנו וגו' אלא האח חמר לכנו כן : חסלת בא אל פרעה מיסוד רבינו שמדאל
 ויהי

מכלל יופי

היום : (מימים) . אף על פי שענינו שנה הוא לשון רבים
 כי משפטו ימים שלמים והמימי השנה ששלמו ימי תקופת
 השמש במסבתו וחזור חלילה לפיכך קורא השנה ימים סתם :
 (יב) (שגר) . ענין שלוח כענין חיובת יעלהו בצאן
 עוליהם דרו' להרגילו הלשון הזה בענין ש' וח כמו שאמר
 שגר אחריו : (יג) (וערפו) . פועל מעורף כלומר
 שהכרות ערפו ופירשו רז' לשמכה אורנו בקופין ממוול'
 ערפו והוא מה שאחזרי הגרון : (טו) (כי הקשה)
 פירוש הקשה רבו והוא
 פועל יוצא :
 (טז) (ולטוטפת) . הוא
 כמו ציץ שקושרין על
 המצח כמו שאמר רבו רבינו
 ז' לולא בטוטפת כשברת
 פרק במה אשדה ופירשו
 כדבריו ל' גס בשור שטוף
 והמצאנו :
 ערשת קלס לי כל ככור ופרשת כי ישיאך וגם נלוויי פדרשת שמע
 זכרשת והיה חס שמות שבעה המנות גס' כן אות ולוטפות דכתיב
 והיו הדברים האלה אשר אנכי חונן היום וגו' וקשרתם לאות על ידך
 והיו לטוטפות כן עיניך ולכן חנוכותים גס שתי הפרשיות האן
 לטוטפות שש מנות היחוד וזכרון כל המנות ועונשן ושכרן וכל
 מרשי האיומה . וכאן אעירך בדרך קנה על כלל גדול שכתב
 הרמב"ן בטעם זאת המנה :
 כי מיעת סיוע עבודה זרה בעולם מימיאנוש האלו הדעות

להשתכס ולפנות כאמונה מהם נופרים פועקי זאומרים כי
 העולם קדמון כחאזכה' ויאמרו לא הוא . ומהם מכחישים
 כדיעתו הפרטים אצורו איה ידע אל וישדעה בעליון . ומהם
 שידעו כדיעה ומכחישים בהשגחה וישעו אדם כדגוים שלאישיגית
 האל בהם ואף עמהם עונש או שכר ויאמרו עזא' את הארץ וכאשר
 ירצה האלהים בעדה או בימ' ויעשה עמהם מופת בשמי מהגו של
 עולם ופשיעו יתכרר לכל בטול הדעות האלה כלם כי המופת הנפלא
 ימורה שיש לעולם אלוהי מחדש יודע ומשגיח ויכול וכאשר יהיה המופת
 הפואכגור תחלה מפיכביא יתברר ממנו עוד אמיתת הכחיה כי
 ידבר אלהים את האדם ויגלה סודו אל עבדיו הנביאים ונתקיים עש
 ז' ה' התורה הלה ולכן יאמר הכתוב מופתים למען תדע כי אני ה'
 בקרב הארץ להורות על ההשגחה כי לא עוב אותה למקרים כדעתם
 ואמר למען תדע כי לה' הארץ להורות על המדע כי היא שלו שכראה
 מאין . ואמר בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ להורות על
 היכולת שהוא שליט בכל אין מעכב סידו כי בכל זה היו המצויים
 מכחישים או מסתפקים והיו אם כן האותות והמופתים הגדולים
 עלים כאמונים באמונת הכורא וכתורה כלה . וכעבור כי הקס'ה
 לא יעשה אות ומופת ככל דור לעיני כל רשע או כופר וזה אותנו
 שבעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו ונעתיק הדבר אל בנינו
 ובנינו לכתייהם וכתייהם לקור אחרון וזה שכתוב כל מה שראו עינינו
 באות באותות ומופתים על ידנו ועל כן עינינו ולכתוב אותנו ועד
 על מוונות בתוכנו וזכור זה במינו כבקר וכערכ ומנות דבית
 זכר ליצאת מצרים הכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים
 שלא ישכחו ולא יהיה פתרון פה לכופר להכחיש אמונת האלהים
 וכוכת כל המנות שראינו באלהינו וזדה אליו שבראנו צמיכיה
 אכחנו לעבדו ולשמור מנותין כל הימים :

ס ס ס

ס ס ס

יז ויהי בשלח פרעה את־העם וְלֹא־נָחַם
 אֱלֹהִים דָּרַךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי
 קָרֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פְּנֵי־יָנָחֵם הָעָם
 בְּרֹאֲתָם מַלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִם: יח וַיִּסַּב
 אֱלֹהִים אֶת־הָעָם דָּרַךְ הַמִּדְבָּר וַיִּסְדֹּף
 וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:
 יט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ
 בִּי הַשִּׁבְעֵי הַשָּׁבִיעַ אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 פָּקֹד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהַעֲלִיתֶם אֶת־
 עֲצָמוֹתַי מִזֶּה אִתְּכֶם: כ וַיִּסְעוּ מִסִּפְרַת
 וַיַּחֲנוּ בְּאֶתְרֵם בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר: כא וַיְהִי־
 הַלַּךְ לַפְּנִיָּהֶם יוֹמָם בַּעֲמוּד עָנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ
 וַלַּיְלָה בַּעֲמוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לְלִבְתָּ יוֹמָם
 וַלַּיְלָה: כב לֹא־יָמִישׁ עַמּוּד הָעָנָן יוֹמָם
 וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לִפְנֵי הָעָם: פ

יז ויהי בשלח פרעה את־העם וְלֹא־נָחַם
 דְּבָרֵינוּן יי אורה ארע פלשתאי
 ארי קריבא הוא ארי אמר יי דילמא
 ויעון עמא במהוהוון קרבא וירובון
 למצרים: יח ואסחר יי ותעמא אורה
 מדברא לימא דסוף ומרוזין סליקו בגי
 ישראל מארעא דמצרים: יט ואסיק משה
 בת נרמי יוסף עמיה ארי אומאיה אומי ית
 בני ישראל למימר מדבר ידבר יי ותכון
 ותסקון ית נרמי מקא עמכון: כ ונטלו
 מסכות ושרו באתם בסטר מדברא: כא ויי
 מדבר קמיהוון בימא בעמודא דעננא
 לדברותהוון באורתא ובליילא בעמודא
 דאשתא דאנתרא להוון למיול בימא
 ובליילא: כב לא יעדי עמודא דעננא
 בימא

וידבר

רשי

(יז) ויהי בשלח פרעה - ולא נחם - ונחם כמו (שמות לב) לקחה את העם - (משליו) כסתה לך תכנה
 אותך (א) : כי קרוב הוא - ונחם לשוכ כחותה דרך לחזרים ומרשי אגדה יסרסס : כראותם מלחמה -
 כנון מלחמת (בכורבירד) יירד העמלקי והכנעני וכו' (מכילתא) אס הלכו דרך ישר היו חזירים ומה אס כשהקפס דרך עוקס אחר
 תכנה אס ומסוכה וזרייה אס הולכות בפשוטה על אחת כנה וכמה - (לפי סדר הכתוב נראה רשימות ומהוסיס ועיין ברא"ס ובג"א
 ייזכר כן ע"ד) : פן נחם - יחשבו וחסבה על שיחיו ויתנו לכ לאס (ב) : (יח) ויסב - הפיכס כן הדרך הפשוטה לדרך
 העקומה : ים סוף - כמו ליס סוף וסוף הוא לשון חגס מגדלים כוקיס - כמו (שמות ב) ותסס כסוף (ישעיה יט) קנפו וסוף קנולו
 וחמושים - אין חנוסים אלא חנוייים : (לפי שהסכתן כמזכר גרס לסס שעלו חנוסיס שאלו היה דרך ייטכ לא היו מחנוסיס להס כל
 מה שריכיס אלא כזרס שעובר וזוקוס למקום וכדעתו לקנות סס מה שיטרך אכל כשהוא פורט למדבר דרך לזמן כל הצורך ובתוכ זה לא
 נכתב כי אס לסכר את האוון סלא תתוה במלחמת עולק וכמלחמת סיהון ועוון ועדין מהיכו היו להס כלי עין שהכו ישראל במרס כרס"יטן)
 וכן הוא אומר (יהושע א) ואתס תעברו חנוסיס - וכן תרגומו אונקלוס חרוזין כמו (בראשית יד) וירק את חכיו חרוזין - דבר אחר
 חנוסיס אחד חנוטה יצאו וארבעה חלקיס חתו כסלסת ימי אכלה : (יט) השבעה השביע - השביעס ששיעו לכניהס
 (טכילהא) ולמה לא השביע כנון שיסאוהו לארץ כנען חיד כמו שהשביע יעקב - אמר יוסף חיו שליעה ייית כחזירים והיס ספק בני
 לעשות אכל כנענא ייחוס חזרים לעשות לכך השביעס לכסני חלו וילאו חסס שיסאוהו (סוטה י) : והעליחס את עצמותי ומה אהכס -
 לאחו השביע כן למדנו שאף עלמות כל השכטיס העלו עניסס שנאוור אתכס : (כ) ויסעו מסכות - כיום השני שהרי כראשון כלו
 נורעיסס לסכות : (כא) לנתוהם הדרך - נקוד פתח סה"א כמו להנחותם (דברים א) : לראותכס הדרך אשר תלכו כה סה"א
 כמו להראותכס (ג) : אף כזון להנחותם ע"שליח ומה הוא שליח עמוד הענן והקס"ה ככבודו ויוליכו לפניסס - ונ"מ את עמוד
 הענן כיון להנחותם על ידו זכר ע"י עמוד הענן הס הולכיס - עמוד הענן אינו אלא להורותם הדרך : (כב) לא ימיש -
 הקס"ס את עמוד הענן יחוס ועמוד האש לילה - חיד עמוד הענן חסלים לעמוד האס ועמוד האש עטלים לעמוד הענן (שבת כג)

ס ס ס

ויהי י' ויהוה כד פטר פרעה ית עמא ולא דברינו י' אויבא ארע פלישתאי ארוב קריב הוא ארוב אמר י' דלקא ותתון עמא במיתמיהון אחיהון דמימין בקרבא מאתו אלפין גרברין בני חילא משבטא דאפבים קאחרין בתריסין ורומתין וקאמי בנינו נגחתו לנת למיבין גתי פלישתאי וקניו דעברה על גיברת מיכרא בני וגפריה ומצבים תלתין שנין קדם קיצא איתמסרו כידא דפלישתאי וקטליגון היגון תו גרמא יבישיא דאחי ותרוון מיכרא בני על ידא דהון קאל נביא בקקעת דורא ואין ותמון דרין ויתלון ויתיכון למצבים י' ית ואתור י' ית עמא אויבא מן דברא דקא דסוף וקל חד עם חמשה טפלין פליקו וגו' :

ירושלמי

דבר מיכרא בני ית עמא אויבא מן דברא יתא דסוף מונוין בעיבדא טבא פליקו בני ישראל פריקין מארעא דמצבים : ארוב אשבע משבע ית בני ישראל למימר מידבר ידבר י' יתכון פמימריה וברתמי טבא : דאחי בסויפי מדברא : למתנוו מעלכין בימקא ובליליא :

שכינתא בני מידבר קדמיהון בימקא בעמודא דעננא לדברותהון בארשא ובליליא תדר עמודא דעננא מבתריהון למיחשד לדרפין מן בתריהון ועמודא דאישתא לאתקרא קדמיהון למיעל בימקא ובליליא : כב לא עדי עמודא דעננא בימקא ועמודא דאישתא

באר רחובות דקדוקי רש"י

(א) אשום דכפסוק שאחר זה כתיב ויחם העם דהוא ענין ונחשבה והחם שרשית דלא יתכן כמלת ולא יחם לכן קאמר כהנא ורצה לומר כמלת ולא יחם הוא השורש נחה כמו לך נחה וכנ"ל והחם דכסוף שימושית היא נזרת וזו מלת אותם והיינו ענין הכהנה נחם (עד הט גפיהרטזיא) : (ב) באן מדייק רש"י אפכא דלא תטעה לומר החם דכסוף מלת יחם שימושית היא רק שרשית והיינו ענין מחשבות יחם (עד ווערטז' דענקין) : (ג) כתבו הודקדקים וישטט שינוש הל"ד לנתק כשא כזה לשמעון חן כאשר יקרה אתבוא אחר הלמד אות שהיא גס כן כשא ושני שואין בראשית התיבה חי אפשר לבוא או תשתנה שוא הלמ"ד לחירוק כזה לראובן ולפי

רשב"ם

ויהי (י') בשלח פרעה : את העם . ונתכוון הקב"ה להביאם לארץ כנען ולא רצה הקב"ה להנחותם דרך ארץ פלשתים כיתרוב הוא דרך הוא ליכנס מיד בארץ כנען . ולכשיבאו לטורח מלחמת ארץ כנען יתנו ראש וישיבו למצרים . פשוט עשו כוונה פצמים כדכתיב הלא טוב לנו שוב למצרים . כתבה ראש ונשיבה מצרימה וגו' : וכרנו את הדנה אשר אכלנו במצרים . לפיכך יוסב את העם דרך המדבר ארץ רחוקה . כדכתיב אחד עשר יום ממצרים וכו' וכו' ארץ כנען . כונו שמוכיח ביחוק שהיה יורד מארץ כנען ללכת דרך ארץ פלשתים לארץ מצרים ופני הרעב עד שאמר ליה הקב"ה גור בארץ הזאת : ויש יתקן כנען : (יח) וחמושים . ככלי ויין שהיו תולכים לירש את ארץ כנען כונו שכתוב למעלה וזוהו אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ כנעני וגו' וכן תעברו חמושים דיהושע : (כא) וה' הולך . מלאך שהיה מוליך לפני ישראל צמוד האש ועמוד הענן ויוחם ולולה : שכשימשע פרעה יאמר בורחם הם וירדפו את מצרים : (כב) לא ימיש . הקב"ה לשון מפעיל וימיש את מצרים . אבל לא יקווש

מבלל יופי

(יח) ים סוף . כמוליס סוף ור"א פירש כי יודבר מוסך עלמנו ואחר עמו והטעם דרך הנוסד יודבר יודבריס סוף כונו הארץ הכרית : (וחמיש) . מענין חמישה ופירושו הגורי חמוש בכליון היא הצלע החמישית וכן פירשו ר"ל שיהא לכב ויכדו אבנר באחרי החנית אל החמש אמר רבי יוחנן בדופן החמישית מקום שמרה וכבר תלוין בו : (וחמיש) . פועל קל נכחו